

alterum, vel non meud, actus, & potentia non opponuntur relativè primo modo, quia cùm talia sint natura, & definitione, sequeretur, tunc quod actus non esset prior ratione, quam potentia, nec ratio potentie lumenetur ab actus magis, quia è converio, quod est contra Aris. 9. Met. c. 7. fed opponuntur secundo modo, nam supponendo significatum nominis, patet, quod potentia sic sumpta dicit ordinem ad actum, & ille ordine clientia-ler est ref pectus ad actum; habens ergo respectum essentialem ad aliud, in quantum huicmodi; illari non opponitur, nisi relativè, sed hoc non est è converio, quia ratio actus est aboluta, exemplum autem quomodo potest è relatio ad aliquo ab solutum, patet secundum Philoponum 5. Met. ad aliquid de scien- tia, quae essentialementer referunt ad actibile, non è converio, ergo scibile est ab solutum, in quantum apud eam relatio scientia, non enim idem est referri, & relationem terminare, immo ubi concurrent in eodem videtur per accidens coniuncta, sicut in relativis mutuis, potentia ergo, & actus sunt relativæ spectantia ad tertium modum relatorum, quæ non sunt mutua, quia igitur potentia essentialementer ad actum dependet, & non è converio, idem habeat definiti per actum, & non è converio inquit Ant. Andex doctrina Scotti allegata, & Porphyrium inquit loqui de relativis mutuis, cuiusmodi non sunt actus, & potentia.

Sed hanc responsum impugnat Zanard. 9. Met. 4. 16. ad primum quod fit contra Arif. 5. Mct. ubi inquit: actum & potentiam esse relativa fundata super actionem & passionem & pertinere ad secundum modum relativorum, qua sunt mutua. At fallitur et hoc ibi Arif. dicere, tolum enim inquit, quod relativa illius secundi modi fundatur potestim acivam, & passivam, earumquationes, & passiones, non autem ita, quod ipse actus, & potentia sua relativa illius secundi modi. Fortius impugnari posset haec solutio, qui re vera actus si formaliter fumat, non nisi resupsum essentialem dicere videtur ad potentiam, quam est contra, tunc quia etiam admittatur adum & potentiam ad tertium modum relativorum pertinere, iam diximus dis. 8. Log. 10. et 11. et explicavimus tempore, quod est admodum difficultate.

9. i. art. 2. in explicatione tertii modi relativorum, relativa illius tertii modi quo; esse mutua, si extrema uniformiter alignentur, & tunc tantum esse non mutua, cum alignantur disiformiter, ut ibi explicimus. Sed quando etiam teneretur, adum, & potenteria relativa mutua, & hab ratione esse aliquo pacto simili cognitione, & definitione, adhuc tamen conferre debet actus prius potentiae simpliciter, & abolute loquendo, quia illa est determinata, & dat speciem potentie, non est converto, unde tamen etiam hanc viam salvatur, quod dixi Aris. & Metaph. c. 7. actus esse priorentia potentia cognitione, & definitione.

Potestim loquendo de actu, & potentia obiectiva, fatis se per potest potenciam obiectivam esse priorem actu entitativi prioritate duratio[n]is, vel aet[er]na, siquidem in productione rei potentia obiectiva se habet ut terminus a quo, ad actum vero expositatius, ut terminus ad quem terminus autem a quo precedit terminus ad quem, est loquendo de prioritate perfectionis, & cognitionis, res est contra se habet, quod adhuc est prior potencia, quod perfectio[n]em quidem, quia actus entitativus dat actualiter esse rei, potentia aet[er]na obiectiva dat tantum posse esse perfectius autem est adhuc alter esse in rerum natura, quam solum esse posse, ergo actus entitativus est perfectionis prior ipsa potentia obiectiva, etiam denique prior quod cognitionem, quia quo plus a liquid habet de entitatis plus etiam habet de cognoscibilitate, actus autem entitativus cum sit ipsa de reali res existentia, plus entitatis habet, quam potentia obiectiva, cuius beneficio res non dicitur esse, sed tantum posse esse, & posse produci ab aliqua causa, ergo actus entitativus est etiam prior cognitione potentia obiectiva, & haec sufficienter de actu, & potentia.

Q U A E S T I O N E S

VI.

De Necessario, & Contingenti.

Pro tractationem de actu, & potentia, agimus de Neces-
fario, & Contingenti, quia altera passio complexa,
seu difinita entis, quam inquit Doc. I. d. 9. *quoniam ad primum*
circumferere nobis unicam passionem cum ipso ente convertibil-
em; unde necessarium, & contingens duplex est, aliud comple-
xum, aliud incomplexum, complexum pertinet ad proportiones
necessariariorum, & contingenter, de quo sufficienter dictum est in Lo-
gica, unde filius hinc est fermo de necessario, & contingenti, in-
complexo, quod rursum duplicitas sumi potest, vel ut sunt diffe-
rentiae, aut modi intrinseci principi operandi, & producenti,
qua proco coincident cum naturalitate, & libertate, & dividunt
principium actuum in naturale, & liberum, & in hoc sensu de
necessitate, & contingenti egimus disp. 7. de Anima q. 1. & 3.
explicando libertatem voluntatis nostrae, & quoniam causa libera
*differat in modo agenti a naturali; ita tandem modo sumitur nec-
cessarium, & contingens, ut sunt differentiae, seu modi intrinseci
ipsius entis, seu rei in effendo, quo sub modo difinitione sumpta
ab acutus loco cit. circumferere nobis passionem cum ente
convertibilem, & in hoc sensu tantum hic agendum est de necessita-
rio, & contingenti, unde quia de necessitate, & contingenti in al-
lis sensibus, ut facilius pertinent ad proportiones, & ad actiones
ipsius principi agentis, alio tractare est tractatum est, & hic
tractare resolutum est de ipsius, ut sunt modi intrinseci rei in effen-
do.*

do, breviter duobus articulis rem absolvemus, in quorum uno
natura, ac essentia rerum necessiarium explicabitur, in altero
vero essentia rerum contingentium.

A R T I C U L U S I.

An necessaria habeant catusam sui esse.

J Am dixi necessitatim esse duplicum, complexam scilicet & incomplexam, illa est necessitas aliquis propositionis prima, vel secundum modi dicendi per se, ut quod homo est animal rationale; et illibet, necesse est autem, non complexa et necesse est aliquis simplicis entitatis, seu autem, non ad hanc necessitatem incomplexa esse duplicum scilicet simpliciter, & secundum quid, ene scilicet simpliciter dictum illud, quod est immutabilis, indefessibile, & cui repugnat omnino non esse, & hoc modo Deus inter omnia entia dicitur necesse, ens necesse, secundum quid dictum illud, quod est indefessibile tum intrinsecus, quia animus caret potentia physis ad non esse, qualis dictum est materia in complicitis physicis, quae proinde 9. Met. dicitur potest contra dictio, & radix primaria corruptionis; tum extrinsecus per potentiam nempe finitam extincione, quia minorum umagens creatum illud defluere potest, defessibile tamen est & defruiabile per potentiam superioriem, & infinita, quamvis non habeat potentiam physicanam non effectuus caret natura, tamen ob suam limitationem, & initialem habet potentiam longioram ad non esse, seu non repugnacionem ad non esse, ita ut causa conseruativa eius potest efficiare ab eius conservatione, licet ex naturali eius constitutione cum polo concordia generali. Dei poler, in exteriorum durate, quod non convenientem complicitis ex materia, & formae, & hoc quidem modo entia complexa dicuntur praesertim a Philosophis materia prima, substantia spirituale creatae, & corpora cælestia, quae dicuntur esse exempla a compositione materiae & formæ, ut in lib. de Cœlo dictum est.

Quodlibet itaq; proposita procedit præterim de entibus necessariis secundum quidam nam de ente necariis simpliciter convenientes nomina sunt. Phyllophilus, quam Theologii nec habere, nec posse habere aliquam causam fieri eis que probat evidenter. Dicitur 1. d. q. 9. i. tñi quia ens necariis simpliciter est omnius independentis ab alio, & premium efficacis est; et rōm. Tum quia si est necariis simpliciter datur aliud prius, a quo cauatur, idem dicitur de illo priori, & sic datur processus in infinitum, quod responsum in causa præterim essentialem indicat ex 1. Prol. 3. Phys. &c. 12. Mer. Ex hoc autem, quod enim necariis simpliciter

Met. Et hoc autem, quod nec esset impliciter nullum habeat causam efficientem, legeatur quoque ulterus nullum habere finalis; nam causa finalis non causa, nisi metaphysice movendo efficientis, unde ex negatione canxi efficientis respondeatur alius optimè deducitur negatio causa finalis. Et denique ex negatione causa efficientis, & finalis, bene deducitur negatio causa materialis, & formalis, quia causa intrinsecas semper iupponit extrinsecas, quibus disponuntur, ac adaptantur ad compositioni constitutionem, relinquunt itaq; ens necessarium impliciter nullum prorius habere causam cui, & solum remanet difficultas de entibus necessariis secundum quid, ut sunt intelligentiae, & materiae prima, & corpora celestia, an cum ratione necessitate esse diligat, quod habentur esse ab aliis, & à Deo pendent in genere intelligibilium, & quomodo difficultas sit pars momenti apud Theologos, & secundum veritatem, quia haec est necessitas tantum secundum quid, cum quo sit, quod illa entia sint impliciter contingentes, quatenus ab intrinsecis illis non repugnat non esse, & à Deo amittantur, valde tamen urgent in principiis Arist. qui illa potius simpliciter necessaria, & ex forma interne necesse esse, & praeterea intelligentias, ut patet ex 12. Met. unde in tentitia Philosophi repugnare videtur, quod cum tamen necessitate sit, quod ab aliis habentur esse, & à Deo pendent in genere causa efficientis, eo vel maxime quod haec entia ab Arist. ponuntur etenim in Deo.

Hinc orta est gravis inter Peripateticos controverbia de mente Aris. In hac re affert enim aliqui huiusmodi entia ex Deo prima auctoritate duximatis in genere causa finalis, non aut efficientia, quae opinio tribuitur Alexander Aphrodisio, & sub nomine Aphrodisii defenditur Buri. *Phys.* in *tex. 79. Crem. lib. de natura Cali Giannini, de substantia Coel. & Schain. 2. Met. c. 10. Ragul. 7. Peripat. (Iacet per errorum fuisse citatus pro opposita parte *lip. 1. de Cœlo. q. 5. in prima impressione*) Arius, & Beccom. 2. d. q. 1. & alias non nullis *lib. c. 1. et c. 4. contra vero D. Thomas cum suis *ppc. 44. art. 1. & lib. 1. contra gentes c. 5. Scot. item cum suis f. 1. d. 1. & 2. d. 1. 3. & potissimum mod. 7. docet non obstante eorum certitatem, ne necessitate in Aris. sententia adhuc à Deo penderit in genere efficientis causa, quam lentientiam præter Audios allegatos loc. cit. legountur etiam Simplicius *comment. ult. in 8 phys. Avicen. 9. Met. c. 4. Suelian. 8. Phys. in *tex. 79. & 5. Met. lib. 4 Zimera pluribus in locis, & præcipue in questione de triclini causitate intelligentia Vicomerc. 12. Met. comm. 36. Toleit. 8. Phys. 6. Contra. Junior. 9. peripat. 16. c. 1. nostrarum Ferchus veiling. 2. per torn. Faber theor. 56. Formaliter omnes tract. Formalit. p. 1. art. 1. bibl. Trébut. Vallon. Aretin. & aliqui quæntum, ex Aris. expolitio Latinis. citatur etiam pro hac sententia Averroes lib. 1. de substantia orbi c. 2. licet oppotest quoque tenuisse videatur *8. phys. coi. 2. & 12. Metaph. com. a. 1. quod ex insufflito ostendit******

Aur. 1. d. 42. part. 1. q. 1. art. 1. ubi vult suisse etiam genuinam Aris, tentantem; quantus autem morolam aggredirem, quod illius mente Aris, indaganda, qui data opera in difficultioribus controversiis obscurus locutus est, ut expitoribus eius materialium rixarum praberet.

113 Dicendum est, *sed nequam veritatem*, sed etiam secundum Arift. Intelligentias, materiam primam, corporaque cælestia habere cautam iui esse efficientem; & hanc esse Deum. Iu Doctor loco cit. & 5. Met. q. 3. cum omnibus Autoribus secundus fidentes, quam conclusionem iam docimus loquendo (speciatione de materia), corporisque cælestis diff. i. de Cacio qu. 2. nunc autem ponitur universaliter etiam intelligentias comprehendendo, & quidem secundum veritatem res de le cla. est, & omni difficultate vacat, quam vis enim illa entia eo, quia carent compositione ex materia, & forma, aut si illam habent secundum veritatem, ut corpora cælestia, sunt tamen taliter constituta, ac bene compaleta, ut non subiecant actioni agentium naturalium ideos; quamdam necessitatem induere videantur in comparatione ad alia entia generabilia, & corruptibilia, tamen ab aliis loquendo tunc entia possibilis, & contingens simpliciter, & quantum vel de se, indifferenter ad esse, & non esse, postulare, a Deo causa, quin & ab eo procedat effientia rerum sicut ordinatur. ut res rursum non nisi ipsas res esse regimur in Deum, ut in finis sed eorum operationes. Contra, tunc una omnes Intelligentias fiant æquæ primæ, nec enim illa adscit ratio cur hac diceretur primâ, jucunda, quia nulla ordinatur ad aliam; ut in finem, Iu illam Inteligentiam dic secundum respectu alterius, quia illius operatio ordinata in illam. Contra, qua ita res fe habeantur, sicut ad operari, quæ ergo operantur dependenter ab aliis, in genere causæ efficientis, sive finalis, nequam quod propriæ operationes, sed etiam quod propriæ entitatis erunt in ultimis ordinatæ, tunc quia ex hoc quod operatio Dei non est, in finitione finem ordinata aliam ut ipso argumento ipsam habere sufficientiam ab alio independentem in quocumque genere causæ, quia operationes aliarum intelligentiarum sunt in plurim ordinatae, ut in ultimo finem, debemus hinc deducere esse ad finem quod ordinatus etiam coram efficiens.

115 Deinde, ut optimo Faber notavit theor. cit. 56. dependet intelligibilis in genere causa finalis, quam tribuit Bacon. certius integrantur in ordine ad primam; & dependens in genere causa efficientis, quam eisdem concedit Armin. tali est ut eas faciat intelligibilis & proprie dependentes in esse, & quod substantiam, ergo rationem, nisi verbis a nobis discerant, probatur a lumen, dum etiam Bacon. d. a. q. 3. art. 4. inquit intelligibilis, Ceterum, & materiam primam dependere a Deo non in ratione causa efficientis, finalis exponendo postea qualiter sit haec dependencia in genere causa finalis, ait, quod causa finalis est, & nobilior modo, quam causa efficientis, & inquit quod etiam entia illa externa in sententia Philippi habuerunt esse pol non esse, & intantum negat dicta posse pendere in genere causa efficientis, quia opinatur causality causatus generis non nisi per motum, & mutationem exerceri potest, quod quidem modo habeat entia ab alterno existentia esse non poterunt accipere, quod guidem licet si fallunt, nam offendunt causam finalitatem efficientem post esse etiam fine motu, & mutatione exerceri per similitudinem dimanationem indicat tamen, Autem hunc in se nobilium convenire, & solum differe in modo loquendi. Arminianus partit x. i. q. 1. i. q. 1. relinquitudo ad quatuor distinguit de efficientiis vero, quod agit pro motum, & causatione per timilitudinem, nosque agit pro implicem emanatione & conceit primam intelligentiam respectu allarum esse efficientes per similitudinem, & ad explicandam hanc efficientiam ad exemplum de forma, que est causa suorum accidentium, ac

Conformatum est enim de calo, & materia prima, quia materia prima est omnium entium imperfectorum, & pura potentia; ac proprie[n]t[er] ut sit Aug. ergo valde incepit tribueretur illi esse a fe[ctu] que est maxima perfec[tio], immo omnia prima in Deo. Ceterum ver[bi] licet fit longe perfectius materia prima, non ob id tam copi- excludit de aliena, que est ea causa invenitio[n]is de cibis; ac per tantum conlectus, ut forma ignis respectu levitatis, patet transformatum ignis levitatem in se caufare efficientem per similem emanationem, ergo re vera concedit entia altera ab ea posita dependere a Deo. Non generat, sed efficientis, ut nos dicimus, quia nobis dicitur crepat, nisi in verbis.

Alii praeinde ad eundem locum responderent, Celsum dici perire
a Deo non quid substantiam, sed qualiter motum, et perire
cum penderet naturam. Contra quia eodem modo ait Aris, Celsus
et naturam penderet, eisdem enim verbis explicit utraque
pendentiam, et la natura penderet a Deo non quid substantiam,
ipso etiam quantum ad existentiam, ergo et pariter Celsum. Ita
quia falso est Celsum immediate in sua morte pendere a nra

114. Quid autem hoc etiam sit de mente Arist. probari solet immensissimum auctoritatem, quas sufficiunt ad fatietatem usq; adducti Ferchus vestig. 2. cit. ubi praesertim fatigat nova ad hoc affere loca aenam non produc, ergo autem est contra hic pro huiusmodi probatione pauca intendo referre. Arist. loca, ac magis frequenter adducta, tum quia clariora sunt, tum ut occasum habeant adducendi, & resculendi, & solutiones ad veriariorum, & quamvis huiusmodi loca fuerint iam ad luta in eisdem reprobationem dispi., de Ceto q.3. quia tamen veluti obier, & perfectiore hoc actuall et ibi responfionibus, & explicatio-

qua hanc etiam ex Cetorum inuiditate in nos mortis pendere prae Intelligentia, ut dictum est dispi. 2. de Ceto q.4. art. 4. Tum ut hoc etiam conceitto adhuc soluto allata non subfuit, quia caufa passionis, caufa quoque subiectum, quod fuisse talis pallium exire non potest, sed motus et passio Celorum quemque non solum secundum Philosphum, erga si Deus et causa motus celorum erit, etiam caufa existentiae ipsorum. Hinc Averroes ait c.2. dubitabilius orbi, quia non existente intelligencia, non exiret exibis, sicut nec motus, quare eodem modo aliud peccare orbe maius, cum ab intelligentia, quia dans formam dat accidentia conseq; sua formam.

Respondentali, intelligentias, Cetum, & materiam primam Deo dependere, ut a cauा conservante, non autem efficiente, Piccolom.lib.2 de creatione c.7. & 11. Hanc relinponfim imp.

Prima auctoritas clara valde, & ob via in rem nostram habentur
12. Met. 3. ubi Aris. de Deo loquens ait, *at alii ergo principia sunt
Caelum, cum natura dependet.* At statim occurrit Arimin. &
Bacchonius responsum Intelliguntis, alias entia aeterna utique
Deo dependere, non tamen tamquam ex causa efficiente, sed
velut ex fine. Hanc tamen solutio faciliter recitur, ex ipso Arist.
dico, disculpi ibidem qui loquitur de dependencia tam in genere
causae finalis, quam efficientis; tum quia dependencia in genere
causae finalis explicatur per ad & non per a vel a, sed ibi dicitur
habeat principio pender Caelum, & natura. Deinde ut nuper ar-
guebam ex Scoto i.d. 8. 9. 5. habens causam finalem, necnatura, quo-
que habet efficientem, quia finis est, id cuius gratia cetera sunt,
& quicquid habet finem, debet ab aliquo ordinari in finem, quod
autem ordinis in finem, est agens, & causa efficientis ordinatis ad fi-
nem, idque ut necessarium in doctrina peripatetica docet Aver-
rois c. 2. de substantia orbis, & lib. destruc. destruc. disp. 2. in tol-
dub. 24. circa finem, & 12. Met. 3. ubi ait, quod in abfractis idem
est finis, & efficientis. Dices, alind etiam, Deum esse causam efficientis
temporelliarum rerum, sicut aliud, quod fit causa ordinatio-

in Physica; tum quis nulla potest afferri ratio, cur improducta eagent causa conservans, alioquin idem deo afferri posset, quod causa indiget conservante; tum quia ex nobis nonis appareat nullum esse effectum indigentem conseruatione, quoniam non sit productus, & nullum effectum petere conservaria ei causa, a qua non fuit producitus loquendo de conseruatione propriè dicta, hinc Archilim. quol. 2. ut conseqüenter loqueretur, sicut negavit ad mentem Aristot. præfata entia necessaria penderé a deo in genere cause efficientis, ita pariter negat pendere in genere causa conservationis; & sit ceterisper seipsum, quem rursus frustra impugnare conatur Faber a lissimus, Intelligentia est entia de se possibilia, & indifferenta tam ad esse, quam ad non esse, ideoque causa conservante indigere. Nam negabit Archilimus, & bene in Arist. sententia allumptum, quod solleit Intelligentia finita est de entia, ut enim contra ex 15. Metaphysicis inquit Doctor, poluit illas Arist. esse causas, ut se formaliter necessaria, si habet i.d. 2. q. 7. §. Teneenda igitur & d. 8. q. 5. §. contra istam opinionem.

116 Secunda auctoritas desumitur ex lib. 1. de Grelo text. 100. ubi inter alia haec habet verba, *uade*, & *aliis communicatum est*, *his quidem aperiti*, *huius autem obiectus erit*, & *vivere*. At statim occurrit Adversarii dicentes, Intelligentias, & Cœlum à prima causa perdere non esse eadē, sed *unum quadam operationem*. Ridicula quidem ac inepta responso, vivere namque, & esse non dicitum *actum* secundum, *fæcium* primum, cum ergo dicat Aris. *Deum communicare linguis vivere*, & *cœleste*, plane non loquitor de dependentiā rerum à Deo quoad ad *actum secundum*, & *operationem* non duxata, sed etiam quoad *actum primum*. Tum quia Aristot. ibi loquitur universaliter de dependentia essentiale omnium entium à Deo tam corruptibilium, & contingentium, quam aeternorum, ac necessariorum, si ergo loquitur tantum de dependentia quod operari, non quod esse, sequitur corruptibilitas quoque tantum in operari dependere à Deo, non autem in esse. Tum quia si dependent quod operari, argumento eti dependent etiam quod esse, sicut est contra, quia Deus omnino independenter ab alio operatur, hinc etiam agamus eius independentiam in silendo. Tum quia dum dicunt entia aeterna à Deo dependere quod operationem, vel ita intelligentes, quod tota operatio fit ipsius Dei ut causæ principales, non ipsa concurrant, nisi per modum meri instrumenti, & hoc dici nequit, quia tunc sunt inferioris conditionis ipsi subus corruptibilibus, quia proprias habent operationes, & exercent, ut causæ principales, vel ita intelligentes, ut proprias quidem esse habeant operations, verum ut existat in aliis, indigent auxilio, seu concursu prima causa, & hoc quidem verum est, sed hoc non excludit dependentiam à prima causa etiam quod esse, & actum primum, nam etiam entia corruptibilia, si dependent in operaria prima causa, & tamen etiam dependent quod esse, alias qualcum solutiones huius auctoritatis impugnatas minoris momenti videtur potes apud Fabrum loco cit.

17 Tertia auctoritas, & ea quidem efficacissima adducitur a Scoto quo. 7. *Secundum scilicet*, ex 12. Metaph. 52. ubi concedit Anit. omnia entia habere ordinem essentialiter inter se, & magis ordinem essentialiter ad unum primum, & dat exemplum de familiis, in qua servi, liberi, & juncturae habent ordinem ad patremfamilias, & ab illo dependent; assert etiam exemplum de exercitu, in quo et unum supremum caput, ita in toto universo eveniret aut, tandem concludit, entia nolunt male disponi, unus ergo Princeps. Ex hoc itaque ordines essentialites dependentie quem omnia habent ad unum primum ens clare deducitur omnia ab ipso esse cauata, ac dependentia inesse, probat hanc consequentiam Doctor, quia si aliqua entia forent incavata, & independentia, tunc consequenter efficiens intensivè infinita idèo enim Deus eis ens, infinitum, quia incavatum, & independens ab alio, unde cum sit a se, habet consequenter omnem plenitudinem entitatis, & perfectionis, si autem esset intensivè infinita, iam non esset essentialiter subordinata ad unum primum, quia infinitus intensivè non potest essentialiter subordinari alteri, nec in genere causa efficientis, quia est a se, nec in genere causa finalis quia unum infinitum non est propriamente bonum. Consi quod est incavatum, & a se, nequit esse alteri subordinatum in illo genere causa, hac enim precise de causa Deus non est alteri essentialiter subordinatus, quia est in eius improductum, & a se, ut ergo illa entia dicantur primo entiis litteriter subordinata, debent omnia ab illo esse producta, & cauata.

Respondent aliqui ex Henrico intelligentius utique esse ordinem, non tamen causitatem, ac dependientiam in esse, sicut in speciebus numerorum, & figuratum est ordo, & una dependet ab alia, & omnes a prima, nec tamen causitum ab illa. Contra, quia hanc dependientiam ceterorum ad Deum non est accidentalis, sed prorius essentialis, nam ita a primo ente omnia pendunt, ut et per impossibile deficiente corruerent, id est, Met. 17, art. Arit. modis nisi Deus esset, nil aliud in universo reperitur, ergo ea dependientia est vera, & propriè causitatis, ac dependientiae in esse, exemplum autem illud de speciebus numerorum atq[ue] scot. q[ui]c. cit. aut non esse ad propositum, aut esse ad oppositum, quia licet minor numerus formaliter acceptus non sit pars maioris, & major non potest formaliter acceptus sit pars minoris, & materialiter acceptus est pars maioris, & sic major in etendo dependet essentialiter a minori, tamquam totum à parte, & in hoc tenore eti essentialis dependientia unius numeri ab aliis ut senarii

quinario, & hujus à ternario; in Intelligentiis artec dependen-
tia essentialis in hoc sensu assignari non potest, quia una non habet
rationem partis, vel totius respectu alterius, sed omnes sunt adhuc
& id est habent ordinem, & dependentiam ad primum, huc ad
quis est illa, nisi in genere causa effectivis, & finali. Raguseus
loco est. forte, ut facilius solvatur, alio modo hoc conficit argumentum
dicens, Deus est causa ordinis universi ex 12. Metaph. 52. ergo est
ea causa omnium entium sicut ordinatum, quia hic ordine est
essentialis, & intentionis rebus ac propiore causari negat nisi effici-
do ipsa naturas rerum, deinde respondet c. 17. aliud esse dicere in
natura universi ordinem entium essentialiter reperiri, aliud ver
Deum esse causam effectivem taliis ordinis in universo, primum
alicerit Arist. non secundum, unde si queratur, a quo sit ille pro
essentialis inter causa et repetitur, respondet, quod sicut in domo,
ubi est paternitas, uxori, liberis, servi, jumenta, &c. non alium
de ortu quam ex quadam anima imputari, quod exequenda man-
data patrastimilis impelluntur, ita in roto universo iste pulcher-
minus ordo reperitur, cuius tamen causa aliud nulam esse dñe-
ris, quam insutum illam vim in rebus omnibus naturalibus, quasi
radius quendam bonitatis divine, ut primo motor obtemperant.
Sed non hoc modo confeicit argumentum. Ductor ut patet, id est
iam ita confundit urget, nec bene solvatur a Raguseo, dum ne-
gar pulcherrimum ordinem entium esse factum à Deo, cuius op-
positum convincit exemplum ab ipso allatum, immo ab Aris-
totele patrastimilis, & duce exercitus, quis enim non videt ordinem
in domo bene disposita ex exercitu repertum esse à patrastimilis,
Duce exercitus institutum, & non a cala provenire à tua quia
cum aut caudam ordinis universi esse vim in fistula in rebus quia radi-
cum quendam bonitatis, ut primo motor obtemperant,
jam aperte fatetur vim illam esse à Deo cibis infatam, & Deum
esse causa effectivem talis ordinis.

Deinde ex illa cadem auctoritate 12. Metaph. 52. ex illis verbis
unus ergo princeps deducitur argumentum morale non exigui mo-
menti, ut notavit Faber loco cit. ex illis enim verbis deducitur
Arist. tribulem Dei in Universi gubernio dominum Monarchicum
velut omnibus praefatis, sed ponendo omnes Intelligentias incau-
tatas cum sola quadam tenui subordinatione ad unam; ut rever-
entes amantes ab aliis vera, & propria dependentia tribu-
tur Deo dominum unius Arifocraticum, ergo &c. Major patet
ex verbis allatis, ac etiam ex ipsiis exemplis ab Arist. adductis de
patrastimilis, & Duce exercitus his enim significare intendebat
Deo adscribere dominum Monarchicum, tunc namque ei dominium,
quod habet patrastimilis in domo, & Dux in exercitu, pro-
batur minor, quia in Aristocracia vero Princeps solam ordine est
primus, & quadam reverentia ceteris praefat, auctoritate tam-
en, & potestate non plus valit, sicut alio cuicunque Senator.
Inmodum amplius, quod ponendo Intelligentias omnes impro-
ducas, nec Monarchicum, nec Arifocraticum dominium erit in
Mundo, sed alterum Chaos, & meru confitio, quia si nulla in-
tellectus est ab aliis, omnes & singulare erunt imprudentes, atq;
adeo singula forent prima principia, quia non esset maior ratio, cur
uni potius primitas conveniret, & alteri subfiebat, & non est con-
tra, nam ubi datur independentia, neque assignari subordinatio-

13 Quarta auctoritas est quam modo supra innominus, 9. Met.
17. ubi habetur, quoniam nisi ester primum ens, nullum ex ceteris
entibus reperitur, ex quo quidem manifeste deducitur, Intel-
ligentias, Cetamen, materialia primam, & si quae alia sunt entia
extra Deitatem Arist. posita, sicut ab ipso cauſata, ac ab ipso dependere
in esse, quoniam enim abdientia, & praeterit in natura diversi-
fide deficerit potest, non cens etiam incautatum, & imprudentum, sed
potius cauſatum, & dependens ab eo, quo deficiente deficerit,
sed ita te habent omnia entia in universo respectu Dei, ut ipso per
impossibile deficiente deficerit, ergo omnia profusa à Deo dependen-
tia in esse, & conservari: major patet, nam idem Deus dicitur
enim incautatum, & independens alio, quia quoque alio en-
te destruſio semper Deus manet in suo esse, ac perveratur. Proba-
tur minor tum ex allegato contextu, tum ratione, quia si sublato
primo entia alia remanenter, jam alia non forent ad ipsum esen-
tialiter ordinata, atque ita destrueretur unitas universi, quam ex
tali subordinatione Arifot. aut pictatur 12. Met. 52. Nec valer Ari-
stino, evadis centis, quod argumentum concluderet, si illud
fine res esse non possint, esse posibile, non esse, at in proposito
implicat omnino primum ens non esse, cum sit summe necesse
esse. Nam five illud sit enim omnino necessarium, five possibile, si
ex eius definitione five possibilis, five impossibilis, cetera quoque
oppositi in esse, inde necessario deducitur cetera omnia ab ipso
dependere in esse, si enim esse à se haberent independentem ab illo,
non apparet ratio, cur ad eam interiuim ipsa quoque debet in-
terire. Nec etiam fugatur, quod autem alio, non esse ibi firmo-
nem de dependencia sempiternorum; sed potius de dependencia
corruptibilium à sempiternis, at enim in plurali, quod ablatis pri-
mis faciliter substantias incorruptibilis, seu sempiternis nihil nisi
est feliciter renunt corruptibilium. Nam licet et ea loquatur ibi
de dependencia corruptibilium, a substantiis aternis, que di-
cuntur primi, certum tamen est non haberent equaliter dependientiam
ab omnibus iis, sed magis, & essentialius dependere ab illa, que
est omnium prima ut at 12. Met. 52. unde consequenter deducitur
tantum se ceterorum dependentiarum ad illam primam, ut ea ab-
lata omnes aliae perirent, live corruptibilis, five incorruptibilis
a. Quinque invenimus, ut a. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271.

iam, ex 2. Met. tex.4. ubi haberet, quod omnime primum, & maximum in aliquo genere est causa ceterorum, que sunt in eo generis, cum ergo Deus fit primum, & maximum in generis entium, sequitur, quod sit causa efficientis ceterorum. Conf. qui dicit ibidem, Opus eius est ut exterminetur principia finitum verisimiliter, rationeinde reddit, quoniam aliquid veritatis causa dicuntur, concedit ergo Philosophus eterna habeat causam, & illam quidem efficientem, cum principia ratio causa efficientis postulatum adseratur.

Répondet aliqui ex Averri, ibid. loqui ibi Aristoteles de principiis scientiarum complexis, quae sunt principia conclusionis. Sed haec solutio non evacuat difficultatem, quia licet re vera de illis loquatur, loquitur tamen enim de incomplexis, nam illud axioma probat ex igne, qui est causa caloris in aliis, & hoc ipsum colligitur ex verbis, que habet in fine textus, cum ita, quare ut secundum esse unumquodque se habet, ita secundum veritatem nam veritas sequitur entitatem. Répondet proinde Gregorius, verum esse, quod Deus est maximum ens, & omnium entium causa, sed non sequitur, quod sit causa effectiva, sufficit enim quod relipet quorundam entium necessariolorum sit causa finalis, nec aliud inquit ex præc. textu inferri posse. Contra, immo Arist. ibi nullam mentionem facit de causa finali, sed tolum de causa efficienti, nam comparat ibi prius ens prime calido in universali cauſitatem, conflat autem, quod prius calidum est causa effectiva omnis calidus in genere calidorum, ergo idem erit pariter de prima ente relipet omnium entium; tum quia principia complexa, de quibus etiam loquitur ibi, sunt causa veritatis conclusionis in genere causa efficienti, non finalis). Ideo alter responderet Bacon. Deum esse quidem causam efficientem rerum omnium, qui efficiuntur, non tam carum rerum, quem per perpetuam fuit, sed solum finalem, quod inquit elici ex eodem contextu, ibi Arist. alii, perpetua non habere causam, sed illa potius esse causa exteriorum, & loquitur at Bacon, de causa efficienti, Sed haec solutio expellit contextum repugnat, ubi manifeste dogetur de principiis temporinorum, cause esse verissima, quia causam non habent, a qua pendeant, & sunt causa veritatis aliorum, non ergo negat Arist. perpetua habere causas, & principia, sed dixit tantum principia eorum, que semper sunt, ab aliquo non penderent.

terceri, non tamen illite in illis, sed ad hanc ulteras pertinet, & quod ex parte complexis, nam post verba adducta textus subdit, quare si propriis necessariis sum, quod simplex est, quod universaliter de prima causa exponit, qui est Deus, qui propriè estens necessariis, & absolute simplex, & ita exposito Comment. ipse, ut refert, & sequitur Alenſis in eum textum. Neque valit alia solutio, quod admisso, quod loquatur etiam de incomplexis, & dicat quædam habere principia, & causas, adhuc non bene infertur, quod habent causam effectivam, sed tantum finalem, & sic est illa fallacia consequentia. Non valit inquam, quia licet consequentia non tenet formaliter, tenet tamen materialiter ratione subiectus materia; quia ibi est terminus de præmissis, quae sunt causa conclusionis in genere causa efficienti, tum quia bene deducitur ex hoc, quod dicunt habere causam finalem, ut enim supra dicebamus cum Scoto; quod habet causam finalem, habet quoque causam efficientem. Nec etiam valet responſio, quam affert ad alias locum ex 8. Phys. tex. 15, quod pariter, & ibi loquitur de principiis complexis, nam ibi loquitur contra relativos Veteres Deneocritum, & Empedoclem de principio motus aeterni, quod est incomplexum quoddam, & ait querendam etsi causam eius, & probat non obstat aeternitatem exemplum trianguli, unde adducit illud exemplum, ut ostendat aeternitatem non semper excludere cauſitatem rei aeternæ, & ex eo, quod aeternum complexum habet causam, intendit deducere aeternum quoque incomplexum, qualis est motus aeternus, de quo ibi disputat cum Vetusib[us], habere causam, unde si Arist. eam pronunciat propositiōnem, ut mutui inviceret, opus est, ut id de principiis præteriti incomplexis intelligeret.

121 Ceterum aliqui adhuc totum id concedentes negant, quod nos inde deducere tentamus, quia inquietum duplex reperiri

Ragufetus loco cit. c. 16. responderet; quod si admittatur axio-
ma illud, primum in unoquoque genere est causa ceterorum, ha-
bere veritatem in genere causarum efficientiarum, id tantum intelligi
debet de iis rebus, quae vere effecta sunt, & sunt causae cau-
sa efficientia, tales autem non sunt res genera, de quibus modo
est ferme. Et quia Arift. tex. cit. expresse concedit dari principia
corum, quas semper sunt, responderet cap. 13. per principia tem-
piteriorum entium non esse intelligenda principia temporiteriora quasi ea,
que tempiteriora sunt, principia habeant; sed intelligi-
genda esse principia temporiteriora secundum constructionem
intransitivam id est principia temporitera, sicut cum dicimus crea-
turam falsi id est. Sed sane miror quoindio hic Author. cap. cit.
16. hanc assignet responsum ad praecitatum textum, cum sit eas-
dem profutus responso, quam dederat Bacon. & iplo. c. 13. reje-
cat; nam, & Bacon, etiam dicebat Deum esse causam rerum
omnium, qui efficiuntur, non tamen earum quae perpetuae (cum sunt
cum sunt effectio) incapaces, & hec est ipso responso, quoniam c.
13. Ragufetus confutat, & cap. 16. amplidetur. Sed quicquid sit
de inconstantia huius Autoris, certum est hanc responsum in
primis manifeste principiis petere, hoc enim est, quod modo in
controversiam vertitur, & quod probare contendimus, perpetuis
ac eternis non repugnare causam efficientiem falem per simplicem
dimanationem. Tum quia expresso estiam Arift. in allegato textu
concedit temporitera quoque posse fuso modo habere principia, li-
cet enim illis repugnet, ut temporitera sunt, principium duratio-
nis, quia esse supponuntur ab eterno, non tam repugnat
principium dependenciae. Tum quia hoc idem ostendetur mor-
clarioribus modis Arift. testimonio. Demum factus de se con-
stat gloriam allatum a Ragufetu manifeste textum, eludere, &
exquirere, cum inquit, principia semper existentes necesse est
verisimiliter facere constructionem intransitivam, nam ut expli-
cat ibi Scotus per semper exitentia intelligit ibi Ariftolum,
corpora coelestia, & sic passim exponunt alii Interpretes,
non hactenus ullus hanc constructionem intransitivam sonnia-
vit.

Ido Sexta auditoria, quam etiam adducit Doctor loco cit. 1. d.8. q. 5. *contraistam*, ex s. Met. 6. ubi ait Aristot. quorundam necessariorum nihil prohibere dari caufam, tunc verba sunt haec quorundam itaque alia ex *caufa*, ut *necessaria* sint, *quorundam vero* nihil, *ut propter haec alia nec ex causa*, *sunt*, cui etiam conponat, quod habet 2. Physic. tex. 15. ubi Democritum, & Empedoclem regar-
guit, *eo quod existimat nullius rei semper* *caufam*, *etenim triangulis inquit habet dubius res*, *semper* *quoniam angulos*, *sed tamen etiam ad unum*, *debet*, *ut huius alterius*, *est*.

Argumenta ad oppositum diluuntur.

Adversari ut oppositum demonstrent esse de mente Arist. duobus presertim inuntur fundamens in Peripato inconciliis, unius est ex nihil nihil fieri ex i. Phys. alterum est motum Cilij numerum incipere ex quibus in utilitate deducio opinantur nullum patere defendi posse in doctrina peripatetica, ea que sunt eterna apud Arist. tamen perinde a Deo dependente, ut a causa efficiente, quia si materia esset facta, tunc efficeretur quamquam per motum primum luptossum, quia si facta est, opus est ut ex alia prejaceat materia sit facta, cum quae est Arist. ratio, qua proba materialis esse in generalibus, & iuxtaoc-

¹ *Arithmeticae consequentia. Similiter respon-*

pibilem 1. Phys. 52. & 12. Met. tex. 12. Eadem ratione probatur
idiump de Intelligentia, & Cœsil, qui Intelligentia lunt sub-
stantia simplicissima a materia abstracta, corpora item cœstia
in fentientia Arist. sunt simplicia ab his compositione materia, &
forma, ut etiam Scotus concedit 2. d. 14. q. 1. aut ergo hac facta
sunt ex nihilo, quod Arist. non admittit ex primo supposito, aut
nihil probus habent causam efficientem. Deinde sequeretur,
Cœstum non esse aeternum, quod est contra secundum suppositum
probatur consequentia, non producito rei transitus de non esse
ad esse, fed non esse Cœsti, similiter materia prima, & intelligentia
numquam praescelit, quia tunc aeterna non forent, ergo
&c. Tum quia efficiens antecedet effectum.

122 Resp. argumentum ex secundo supposito deductum palam contra Adversarios militare, quia non obstante æternitate motus perierat, qui dicitur præsuppositio hujus ad hoc, nulla tamen efficientæ ratio.

132. **Rip.** Imprimis damnum in bona, ac peripatetica Philosophia allatam diffunditionem de productione rei per motum, vel mutationem, ac per simplicem dimanationem, quae haec distinctione in primis est ipsius Comment. lib. de substantiis c.2. ubi inquit. Sed in genere agentium quodam est prius tempore ad, ut omne, quod habet in sphera tuis mundi. & illius agentis, & illius acti, quodam est prius natura, sicut est dispositio corporis cum ore, & agentis cui obtilecibus facientis ipsum in dispositione necessariis in inventendo finem, ob quem fuit ex quibus verbis colligitur, quod efficiens sive motu praeceps actum natura, non tempore, efficiens verum cum motu praeceps effectum, & natura, & tempore. Non enim solus Comment. sed & Aris. ipse agnoscit potentiam actionis sive motu. Metaph. tex. i. ubi praeter illam potentiam, quae in rebus sensibilibus, atque mobilibus est, aliam asserit potentiam in rebus intellectualibus, & immobilibus reperiri, quae absque motu, & mutatione exercetur, & quidem in hoc sensu eam potentiam explicat Atenis noster quæsiunc. 3; in eum textum ibi tres vias assignans ad explicandum, quonodo potentia, & actus in plus fin. quam potentia, quae recipit motum, tertiam assignans sic rem declarat ex divisione potentiarum actionum, quædam enim est potentia, quae alscit esse mediante motu, illa scilicet potentia, quae non potest introducere esse, nisi mediante motu propter motionem materiæ, & subiecti, & talis est omnis potentia generativa, & alterativa, alia est potentia, quae alscit esse non mediante motu, scilicet, quae non supponit mutationem materiæ, & subiecti ad introdunctionem ipsius esse, alia est potentia, quam vocamus creativam, & isto modo (inquit) potentia Intelligentia primæ est potentia non relinicens motum, cuius consideratio pertinet ad Metaphysicam, & ideo aliebat idem Aris. lib. de gen. rex. 14. ad primam Philosopham separare distinguere de efficiente cum motu, & fine motu. At inquit Raguleius, quod si textus ille diligenter consideratur, inventimus Aris. aperiissime ibi pronunciatis potentiam illam, quae in rebus intellectualibus sempiternis, & immobilibus reperitur, minus proprie potientiam appellandam esse, veram autem, & propriam dictam potuentiam eam solum dicit, quae in rebus immobilibus inventatur, cum motu. 3. Phyl. q. fit actus in potentia, illa igitur potentia, quae sit in rebus temporis, quia tempus cum actu coniuncta est verè, & proprie dicta potentia nomen meretur. Hinc 3. Phyl. 32. dicebat Aris. in rebus aeternis esse & posses minime differere, valet enim hæc consequentia substantia aeterna potest esse, ergo est, potest intelligere, ergo intelligent, non potest movere, ergo moveret,

creature ab æterno productæ, & inter privationem, & formam producunt cum materia in eodem instanti in 2.d. i. q. 2.d. Respondeo, & q. 3. d. *Enemus autem*, & in 3.d. q. 4. q. G. Quibus in locis optime explicat, quid interficit inter ordinem prioritatis naturæ politi vum & privativum, quod etiam nos in Physicis plurim explicimus, ad eundem opus non est hic lucis pars ea reperire videatur Doctor. sed cit. Ad Confit. pariter respondeatur efficiens antecedente effectum prioritate temporis, quando producit per motum, & mutationem, quando vero producit per simplicem emanationem, præcedit sola prioritate naturæ, seu naturali præpositiōnē, & non tam el prioritas in quo, quam a quo, que vocatur prioritas causitatis, & originis.

Sed Contra hanc solutionem, & doctrinam instat Ragufeus dis-
put. 7. c. i. c. 8. quod non fit peripetica quia Aris. non squam agnit,
principium efficiens, vel activum potentiam, que motum aliquem
non recipiat, unde 1. de gen. exp. 15. docet omnes efficiens, esse
necessarii movens, & 2. Phys. 29. definit cauam efficientem esse
principium, unde motus. & 9. Met. tex. 13. definit potentiam
activam esse principium transmutandi aliud in quantum aliud, nulli
libi ergo apud Arist. hoc principium efficiens, vel activa potentia
fuit mutatione reperitur. Denique hoc (inquit) validius convin-
citur ex proposito Arist. 3. Phy. ubi ostendere volens motum attem-
pum efficiens, cum iam statim mobile, & movens necessarii pre-
cedere motum, mos petit ab antiquis, cum quibus disputabatur,
ponerent ne movens, & mobile facia esse, an eterna; unde colligit
voluisse factum esse, & eternum membra opposita dici; alioquin
li aliud ab eterna heri potuisset, illa ratio nihil roboret in le-
te continetur. Sed præterea continua Aris. incipiunt rationi-
cationem, si ponant, inquit, veteres Philosophi motorem, &
mobile facta esse, ergo per motum facta erunt; atque ita ante pri-
mum motum dabitur aliud motus, qua confutatio nulla esset, nisi
hac proportiona apud Arist. esset universitatem vera, quod quicquid
verè sit, per motum necessarii sit. Tandem impugnat produc-
tionem, quia non solum potest magis efficiens, ut separata potest
& quia in genera non separatur ab actu, sed tempus est illi con-
juncta, hinc rationem potentiae magis percipimus in illis inferio-
ribus sensibilibus, quam in eternis; & valde notandum est mo-
dus loquendi Arist. loco cit. 3. Physic. 32. non enim ibi negat po-
tentiam in temporibus, sed poterit & ad actum non differre
id est non distare, quia potentia est tempus cum adum coniuncta
Neque nos movere debet, quod frequenter, immo tempore in
Physicis cauam efficientem definit per principium unde mo-
tus, & potentiam activam per ordinem ad transmutationem,
quia loquebatur de Agente Phycico in ordine ad generat ionem
qua regulariter contingit cum motu, & mutatione subiecti.
Et quidem hanc productionem per simplicem emanationem ad-
mitti debere cogit etiam obvia ratio, cum enim producitur
aliqua substantia, canique in eodem fæ generationis instanti infe-
niuntur accidentia ei contrapparalia, tunc intervenient producio,
& efficiencia ipsorum absoluæ motu, & mutatione, nam ad veran-
i mutationem requiritur, ut privatio præcedit formam in subje-
cto prioritate durationis, ut dictum est disput. 15. Physic.
2. & omnino irrationaliter id negat Ragufeus dicens lumen
non effectivè procedere, à Sole, à quo enim effectivè procedit
solare lumen, si non à Sole producitur? sed demus etiam acci-
dentiā, quia sicut potest magis efficiens, ut separata potest
& quia in genera non separatur ab actu, sed tempus est illi con-
juncta, hinc rationem potentiae magis percipimus in illis inferio-
ribus sensibilibus, quam in eternis; & valde notandum est mo-
dus loquendi Arist. loco cit. 3. Physic. 32. non enim ibi negat po-
tentiam in temporibus, sed poterit & ad actum non differre
id est non distare, quia potentia est tempus cum adum coniuncta
Neque nos movere debet, quod frequenter, immo tempore in
Physicis cauam efficientem definit per principium unde mo-
tus, & potentiam activam per ordinem ad transmutationem,
quia loquebatur de Agente Phycico in ordine ad generat ionem
qua regulariter contingit cum motu, & mutatione subiecti.
Et quidem hanc productionem per simplicem emanationem ad-
mitti debere cogit etiam obvia ratio, cum enim producitur
aliqua substantia, canique in eodem fæ generationis instanti infe-
niuntur accidentia ei contrapparalia, tunc intervenient producio,
& efficiencia ipsorum absoluæ motu, & mutatione, nam ad veran-
i mutationem requiritur, ut privatio præcedit formam in subje-
cto prioritate durationis, ut dictum est disput. 15. Physic.
2. & omnino irrationaliter id negat Ragufeus dicens lumen
non effectivè procedere, à Sole, à quo enim effectivè procedit
solare lumen, si non à Sole producitur?

dentia constitutura l*ha* subiecto, e*que* co*re*va non ab ipso effici per simili*cem* dimanationem , fed a*cau*sa ipsa producente subiectum , ut qui pro*duc*it i*gen*em , producat etiam in ipso calorem , queror an agere illud produc*t*at calorem in igne , in eodem temporis instanti generationis ipsius ignis , vel in tempore sequenti , non secundum, quia su*fi*let ignis aliquando*rum* fine calore*m* ; si primum , ergo ver*e* pro*duc*xi*re* calorem in igne ab*l*ique*rum* motu , vel mutatione , ver*e* pro*duc*xi*re* , & propri*e* debet ad*mi*ni*tr*ti*re* productio*n* alii*rum* form*a* ab*l*ique*rum* ul*lo* motu , vel mutatione in subiecto illam recipiente . Unde hic noraber*em* communis i*nc*ur*ra*. Auctor*um* nostr*um* sententia*s* , qui ad solvenda argumenta contraria distingue*n*tes de dupli*cum* productione , una per motu*m* , & mutationem ali*rum* fine motu*m* , & mutatione*m* , hanc ita declarant , ut talis produc*ti*o*n* per simplicem dimanationem*m* et*re* creatio*n* , quod plan*um* fallum*um* est , quia pote*si* dari produc*ti*o*n* form*a* in subiecto , quae sit vera eductio*n* , & generatio*n* , si*u*lo*rum* motu*m* , & mutatione*m* , & ita univer*aliter* contingit in produc*ti*o*n* accidentium connotaturaliter ine*qu*alentium propria*rum* subiecta*m* ; ut dictum est di*p* 4. Physic*um* q. 3. & di*p* 2. q*z* ill. 8. art. 3. & 5. i*p* 5. q. 2. & ratio*e* i*f* , quia ut ibidem dicitur , eductio*n* & generatione*n* distingue*n*ntur a creatione per mutationem*m* , vel non mutationem*m* subiecto*m* , quia subiecto*m* lo*qu*endo potest interve*n*ire dependencia*n* actionis*m* subiecto*m* fine subiecti mutatione*m* , & ita evenit quando forma produc*ti*o*n* in eodem instanti cum subiecto*m* , sed distingue*n*ntur per dependentiam actionis*m* subiecto*m* , quae pravia*m* re*pro*duc*ti*o*n* , que numquam in creatione inventur .

Denique neque haec produxit per simplicem diminutionem de-
scriptum argumentum, quo Arist. probat aternitatem motus,
urget Raguicetus, et quae sufficientissimum dilemna illud, cum
sit motus immensus, & mobile vel esse facta, vel esse aeterna, & per
res factas intelligi, quae facta sunt de novo, & in tempore; &
per aeternas intelligentia incautias, ut Deus, ac etiam illas, quae
quasi sunt factae futuri, tunc amant aeterno facta, non in tem-
po; unde bene potesta inferri contra Antiquos, quod si motus,
& mobile facta essent, necelarior facta essent per motum, quia
loquebatur de factione de novo, & in tempore, & sic tenebant
Antiqui mundum sive in tempore, & de novo genitum, & hanc
factiōnē verum est non fieri, nisi intervenerit motus, & muta-
tione. Hinc notant Simplicius, & Philoponus praecepit lente-
nationem proposita, quo Philoponus ea, que per aeternam empa-
nationem producta sunt a Deo, tamquam ingenta exstinxerit,
quia non facta sunt per generationem, que contingit cum motu,
& mutatione subiecti.

Secundo si in sententia Aris. Intelligentia. Colum. & Mater. prima fuerunt ab eterno producta, hoc esse nequit nisi per creationem, sed hanc Aris. non admisit ergo, &c. probatur minor, quia ipse tempus dixit ex nihilo nisi fieri, & ex positione creationis ruit omnes creationes, quibus probat mundi aeternitatem. 8. Phys. nam praepulchrum non satis alium modum producitur nisi per transmutationem, quod videlicet urgeat. Piccolom. lib. 2. de creatione cap. 3. Negat dicas Aris. negatione creationem in tempore, seu cum novitate essendi, quam ponunt Theologici, non autem creationem aeternam, ac line novitate essendi. Nam maximè redargendus estet Aris. si aeternam creationem agnoverit, & ten tanti ponderis silentio praterierit, inquit Piccol. Hoc item oblitus Raguefus cit. c. 8. ex discursu Aris. quo probat. I. Physicam non esse fidam, sed ingeniam, atque aeternam, sic enim argumentatur. si materia facta esset, igitur ex aliquo factu fingitur contra necessarium, ergo Intelligentia secunda erit ens possibile non necessarium, major potest, probatur minor, quia quod producitur de nouelle ad eius reducetur de potentia ad actum & quodlibet tale est possibile esse. Confi. 2. quia. Aris. 12. Met. & Comment. ibid. com. 30. 41. & 44. vult, quod nullo modo potest in semperitis & necessariis, ergo si semperitum i. & necessarium producetur ad eis potestia ad eis de necessitate efficit in ipsis, & tunc requiretur illud, ad quod dedicat. Comm. 1. Calvi. 121. & 124. quod si semperitum habetur potentiam ad eis precedentem actum, quae potentia reducetur ad actum, in semperito efficit de potentia contraria, quarum una estet per hanc esse, & altera ad non esse. Denique necessarium est illud, quod non potest non esse, sed ad producetur ad eis, circumscripto producente posset non esse, ergo non est necesse. cum.

enim argumentum, i materia facta est, iudic ex arguo dico
estiam jam verò si conciliet effectus aliquis ex nihil fine no-
vitate effendi, hæc ratio nullius roboris est, aliquis enim ex eius
principiis responderet posset; materiam, & esse aeternam, &
esse factam, non tamen de aliquo, sed ex nihil, si igitur ratio
Arist. est aliuscū momenti, non est concedenda creatio in eius
sententia finis novitate effendi. Nec dicas rationem Arist. co-
tendere, ut probat materiam non esse factam in tempore, non
tamen ut concludat materiam absolutam non esse factam, cum ab
aeterno ex nihil facta sit. Est enim (inquit) levissima responso,
qui ibi Arist. diffunduntur non propositum, fit nec materia ab aeterno,
aut in tempore facta, sed fit nec materia absoluta facta, an potius
ingenita, atque aeterna, quare cum concludat enim esse inge-
nitam aeternam, docuit omne ingenitum esse aeternum, atque
ad nullum aeternum efficientem canitam habere.

123. Respondit hoc argumentum petere dicendum illius quasiti,
et Aris. agnoverit creationem, & do quies cunagamus
de virtute primi motoris in fonte. Aris. pro nunc dicimus ipsum
agnovilem creationem, non quidem temporalem, ut eam posuit
Theologi, sed aeternam, cum fine novitate essendi, ut docet Scot.
et d. 8. quasit. 5. & 2. dist. 1. qu. 2. quem multum ex pricis,
cum ex junioribus sequuntur, & fuit sententia Philop. 1. de Ge-
net. com. 107. & 112. ac Zinaria quest. de triclini genera causae,
unde in hoc leni negatur minor, quod Aris. non admisit crea-
tionem, mox praecepit ad hoc credendum, quod videam Aris.
valde infudens ad demonstrandum mundum fuisse ab aeterno;
& efficacioribus mediis, quibus potuit, id probasti, & tam-
en non nunquam adhibuit, quod mundus ex nihil fieri non po-
quit, ex hoc enim statim inferatur fuisse ab eterno, quia non
improdidit est aeternum; cum ergo numero Aris. hoc adhibi-
uerit medium, signum est ipsum non putasse mundum esse in-
creatum, sed potuisse creari, immo esse creatum, & producere
ex nihil ab eterno; negatur itaque minor, ad primam probatio-
mem.

ex se formaliter necessarium, & esse ab alio effectivè, quoniam ita duo importunt distinctas habitudines, & ad diversa in diversis generibus causarum, nempe in genere causarum formalis, & efficiens, itaque intelligentia secunda producta a prima habet naturam necessariam, per quam intrinsecè, & formaliter potest semper esse & per ipsam naturam, quantum est se non potest non esse, sed ramen, quia talis natura est ab efficiente, ipso circumstans propter impossibile poterit non esse, sed ita potentia, per quam potest non esse, est extrinsecè, & non est ex parte naturae modo quod aliquid possit semper esse potentia intrinsecè, & non esse potentia extrinsecè, & accidentaliter, non est in conveniens & sic etiam explicit Intellegentiarum necessitatem Avice[n]tia[su]a Metaph. c. 4, per quod actus a primis probationem maioris, non esse faciliter inveniatur verum, quod ab alio effectivè est, iam natura ius posse non esse, nam & quid nos Theologos Filios in divinis ab alio producimus est illeccit a Patre, & ramen natura sua neque non esse, & etiam dicitur ad aliare probationem, quod omnino productum possibile est ut producatur, non semper possibilite physica, qua contingentiam inducit, t[em]p[or]is logica, qua dicit non repugniantem terminorum, & statim necesse est, aliquo per idem argumentum probaretur Filium in divinis non esse necessarium, sed possibiliter, & contingentiter, quia est ab alio producitus. Ad Conf. respondetur ex dictis potentia praecedere actu, aut non esse ipsum esse posse dopicere intelligi, uno modo ordine temporis, alio modo ordine naturae; & hoc rursum simpliciter vel ordine naturae positivo, vel privativo, si loquuntur de ordine temporis, & etiam de ordine naturae positivo, potentia, & non esse praecedat actu in temporibus, & necessarium, sed solum ordinis naturae privativo, & hoc est, quod habet Comment. 12. Metaph. com. a. 1, quod si potentia est in sensib[il]iis, & sempiternis, non est modo potenter, volens quod potentia in ipsius ad totum motum non praecedat actu positivo, sed tantum privative, & quia talis motus est ab agente extrinseco, modo sic producitur non esse ad esse, & de potentia ad actu illo modo non repugnat necessario, ex se, licet bene repugnat necessario a se, ex quo constat quod possibile, quod distinguunt contra necessarium, est possibile dictum a potentia praecedente actu vel ordine temporis, vel naturae positivo, sed possibile dictum a potentia praecedente actu tantum natura privativa non distinguunt contra necessarium, sed contra impossible, ita ex alata Scotti doctrina ad hoc argumentum responder Tromb. tract. formalit. p. 1, art. 2.

127 Et per hoc patet ad aliam Conf. quo p[ro]p[ter]o Arisfor. negavit potentiam in semipotentiis; & cum dicebatur, quod tunc in semipotentiis essent due potentiae contrariae; quarum una esset ad semper esse, & altera ad non esse, negatur hec consequentia, quia illa potentia non fuit contraria, quia non iungit respectus eiusdem, & secundum idem; nam potentia ad semper esse convertit illi extrinsecus, & formaliter, potentia ad non esse competit ei extrinsecus, quatenus poterit non esse circumscripsi[re] per impossibiliter efficiens, modocquod aliquid possit semper esse potentia intrinsecus, & essentialiter, & non esse potentia extrinsecus, & accidentaliter; hoc non est inconveniens, neque illa potentia fuit contraria, ut dicebam, quia non fuit respectus eiusdem, nec secundum idem. Ad ult. respondet idem Tropinet. cit. assumptum illud, quod necessarium est illud, quod non potest non esse, valde de necessario ex se, & a se, sed non de necessario ex se, & a bello, quo pacto necessaria est secunda Intelligentia. Vel dicendum cit. Scoti loco cit. 1. d. 2. q. 7. 1. quod necessarium ex formaliter non potest esse nisi circumscripsi[re] quoquacumque alio, cuius circumscripsi[re] non implicat contradictionem ponendo illud esse, unde ponendo Intelligentiam secundam esse circumscripta prima ita circumscriptio est per impossibile, & implicat contradictionem; potest autem non esse necessarium ex se formaliter circumscriptio quoquacumque alio per impossibile, sicut ex uno incompositibili potest sequitur aliud incompositibile.

Conatur tamen ad hunc Ragius loco cit. disp. 7. c. 9. hanc do-
Arinth., & reponendum Scottiam evertens; nam prioritate
naturae negativam explicit Scotus exemplo privationis, & formae
in ordine ad materiam, quia secundum eum plectata non magis apta
est recipere formam, quam privationem, adhuc tamquam priva-
tio dicitur praecedere formam in materia, ordine naturae priva-
tivo, etiam si materia habet formam libi cibum, quia privatio
quantum est ex prius inicit materia, nisi agens extirpescit
formam inducendo privationem prævenientem, ex qua colligitur
materia ad formam contingenter se habere, quia ex se & natu-
ra sua formam non habet, sed cum extirpescit accepit; si ergo in
Intelligentiis non est esse praecedere eum ordinis naturae privatio, leviter
Intelligientias contingenter se habere ad esse; & non esse, si
cum materia contingenter se habet ad formam, & privationem eius
& sic non erunt entia ex se formulariter necessaria, ut pretendit
Arist. Tum quia est protius inanis distinctio illa de necessariis ex se
& ab alio, nam implicat contradictionem aliquod esse necessarium
ex se, & simul ab alio pendere, quia hoc destruit illud. Tum quia
etiam auctore Scoto habentia eterna, de quibus disputamus, ex
se necessaria esse non possunt; cum ut ipse dicit ex se, & ex na-
tura sua illa non habeantur. Hic tamen impugnations procedunt
ex prava doctrina Scotti intelligentia in hac materia, qui num
quam dicta illa entia, quia Arist. possunt eterna, ex se, & natu-
ra sua non habere esse, sed solum dixit non habere esse a se

locum ab oppositis, si enim aliquid semper fuit, sicutum est illud
numquam factum fuisse, quo semel admisso, legevit evidenter
altria consequtentia illud scilicet non habere causam efficientem.
Si forte negetur dicenda consequtentia, hoc semper fuit, ergo
numquam factum est. Iterum eam probat per locum ab oppositis
si falsum est id, quod semper fuit, numquam factum esse, ergo
verum est id, quod semper fuit aliquando factum est, si aliquando
de factum est, ergo in tempore factum est, & habuit esse post non
esse, & sic eternum non erit. Dices forte hanc consequtentiam
non valere, fallitur enim id, numquam factum esse, ergo verum est
aliquid factum esse, id est in tempore, nam quod semper fuit
factum est ab eterno. Contra, inquit deus, & ex hac solutione
infert hanc universaliter verum, omne id, quod semper fuit
ab eterno factum est, & sic cum Deus semper fuerit. Deus ab a-
eterno factus esset, quod si errarent, quod si Deus eo precipue
quia eternus, numquam factus esset, legevit omnino quod est eternum
eo quia semper fuit, numquam factum esse. Si tandem dicatur, id quo
semper fuit, esse in duplice discrimine, aut enim semper fuit,
et, cujuslibet est Deus, & hoc numquam factum est, aut feni-
per fuit ab alio, & hoc factum est ab eterno. Contra, quia haec
responsum petit principium, & eternitas in re eterna importa-

temper fuisse ab eo, non autem ab alio, quia ex Boetio eti
temper fuisse vita tua simus, & perfecta posse, id est independenter ab
alio.

Resp. quod si hoc argumentum est demonstrativum, ut jactat
Ragutieus, totum quantum eius procedit contra aeternam generationem
Fili, quia non valebit tantum iuxta Arist. principia, sed
obsoluto loquendo; quod autem facit contra generationem Fili
(non quidem ut factio, quia non est causatio in diversitate natura-
& cum dependentia, sed ut simplex productio) patet fieri ar-
guendo. Filius Dei est aeternus, ergo temper fuit, si tempor fuit,
ergo nunquam genus est, vel productus, si nunquam est produc-
tus, ergo non habet principium effendi, a quo fuisse esse accep-
tum, & sic est imprudenter, & imprincipiantur, & sic proleque potest
argumentum cum solitibus, & infantis atlatis ulque ad
ultimum replicare; sicut ergo hoc argumentum nihil concludit
contra generationem Fili ab aeterno apud Theologos, ita neque
concluet contra productionem intelligentiarum ab aeterno apud
Philosophos servata proportione, utque inde foliis debet, ut de fa-
cto solvitur a Theologis, eun confitetur, hoc argumentum contra
generationem Fili; Scio Fabrum, & alias loca argumentum re-
pondere concedendo illa eni m fuisse aliquando producta, &
negative consequentiam inde deducam, quod fuit producta in tempore,
quia (aer Faber) hoc aliquando fuit ab aeterno, & sic non sequi-
tur, quod aliquando non fuerit, sed ferner fuit, & fuerit.
Ceterum cum ly ali quando, ex proprio loquendo, adverbum
temporis optime tenet illa consequentia, hanc tamen fuit aliquando
producta, ergo fuit in tempore producta. Quare melius responde-
re concedendo omnes illas consequentias, quod si intelligentia
fuit aeterna, tener fuerunt, & nunquam fuit fata fuit, quia eti-
amly *nunquam*, et adverbium temporis, & lenitus est, quod in
nullo tempore, seu in nulli temporis differentia facta fuit, quod
et verisimilium, cum ab aeterno esse ponatur; cum tandem deduc-
tur ultima consequentia, si nunquam facta fuit, ergo non ha-
bent causam efficientem, neganda est haec ultima consequentia
absoluta fumpia; nam ex illo antecedente, quod temper fuerunt,
& nunquam fuit fata, sequitur folum, quod non habent causam
efficientem in tempore, cum quo tamen ad haec fuit, quod habeant
causam efficientem ab aeterno, & quod temper fuerint facta ab

ARTICULUS II.

*De rerum Contingentia an sit, quid sit, unde oriatur, C
quomodo rebus conveniat.*

130 Cùm autem replicat Ragufeus ex hac soluzione inferendo esse universitatem veram, omnem id quod tempus fuit, ab aeterno factum est, atque idem Deus, cum tempus fuerit, ab aeterno factum, et omnino facta illatio, nec video qua ratione deducitur, quia in solutione allata non affirmatur universaliter, quod imper fuit factum esse ab aeterno, sed particulariter aliquid, quod temporis, consequentia formaliter deductur, quod non sit factus, vel productus, nec habeat principium etendi, quia tunc nulla dare per sona divina producta, nec ulla creatura potuisse esse ab aeterno, cuius opusculum est demonstratum dicitur. Phys. quæst. i. 1. fed quod solum non habeat principium durationis, accipiemus, inquit, aeternitatem proposita, & simpliciter aeternitatem, ut racisce dicat negationem principii durationis, sicut in rigore assertur, ut etiam interminabilis vita tota simili, & perfecta possit, quo pacto est propria Deliatio, sive utique ex eo, quod est aeternus, interfici potest, quod non est factus, vel causatus, non tandem quod non sit productus, quia persona aliqua divina produxit, & adhuc tamen illa aeterna. Cum tandem dicebat omniis petitionem principii in illa distinctione de aeterno a. & de aeterno ab alio, & quod repugnat dari aeternum ab alio, quia aeternitas ex Boethio dicit independentiam in ipsis, respondeo rursum, quod si aeternitas accipiatur, ut et propria Deliatio, quod dicit necessariam, & independentem coexistentiam ad omnem temporis differentiam, utique pertinet principium, & est omnino incepta distinzione, immo implicante contradictionem, quia aeternitas ex parte dicit independentem rei durantiam aeternitatem, & si aeternitas latitudinem pro aeternitate, que importat praeciliam coexistentiam rei durans ad omnem temporis differentiam, fuit talis coexistentia competit illi rei contingenter, &

Quia ergo inquit Scotus esse per se primum motum dari contingens in rebus, non esse a priori demonstrabile, conatis sunt aliqui hoc probare a posteriori, & hoc praeferunt probant ex existentia causa liberae, quia cum causa libera sit illa, quae potius omnibus ad agendum praequisitum potest agere, & non agere, sit, ut effectus eius in quantum libere operantis potest esse, & possit non esse, quod est contingentem esse; immo contendunt aliqui hanc esse probationem a priori, quia ex existentia cause demonstratur existentia, vel possibilis effectus. Ceterum haec probatio re vera non est a priori, quia solum est per causam extrinsecam, immo esse proprii a posteriori, sed ex explicatio iunior per aliud sequitur normam, vel aquae probandum, unde que probant contingentiam in rebus, aliter, quoque libertatem in nobis, & quae faciunt contra rerum contingentias, militans pariter contra libertatem nostram. Hinc concludit Aureol. i. d. 39. quef. un. 2. prop. 1. quod contingens rerum, & maxime carum, qua pendaunt ex libero arbitrio, et ad nos per nota, quod proprii probari non potest, nec a priori, nec a posteriori per aliquod notium; illud enim, quod immediate sub experientia cadit, per se notum est, nec indiger norticor demonstratio, sicut per se notum est quod dicimus illa verba, quod non sumus in formis, sed in vigilia, ut Comm. dicit. 4. Metaph. & familiari notum est cuilibet, quod vivit, & est, hoc enim experientia docet, sed his qui experientur se elicere actus liberi arbitrii contingenter per se notum est, quod talis contingens in essendo, prout de ea hic loquimur, est enim motus extrinsecus cuicunque rei creata, quo intrinsecus constituitur indifferens ad esse, & non esse.

Quod 3. quæstum, unde oritur contingentia rerum, pariter procedendum est, iuxta allatam distinctionem de contingencia rerum, si enim sermo sit de contingente in essendo, quæ est contingens Metaphysica, & modus extrinsecus cuicunque entis creatae, talis contingens alius est non provenit, quam ex ipsam ex parte, & natura rerum creatarum, & probatur, quia quemadmodum ens necessarium simpliciter ex est tale, & non per aliud, sed postulat intrinsecus conditio eius naturæ, ut nequeat non existere, ita ens contingens, & possibile ex se, & natura sua est tale, & non per aliud, ita ut ex repugnet illi esse aliud ens, quam contingens, mutabile, & detectibile. Si vero sermo sit de contingente in causa, id est de contingente effectu propter causas suas referuntur, vel è contraria, rursus distinguendu[m] est de contingente positiva, & privativa; contingente postiva, ita dicibatur, ortum ducit ex intrinsecis perfectio[n]is potentia, quæ suop[er] ingenuo indifferens est ad ponendum, vel non ponendum effectum, ita Doctor quol. 16. lit. V. ubi docet primam libertatem radicem extrinsecam non aliunde perendam esse, quam ex natura ipsius voluntatis de se indifferens ad agendum, vel non agendum; contingens vero privativa orum ducit ex imperfectione, & imbecillitate naturalis causa, cuius effectus alias necessarii impediti potest a causa contraria effectu, ratione cuius dispositions causa potest ab ea effectus oriiri, & non oriiri, si enim impeditur non oritur, si non impeditur, oritur non quidem liber, sed necessaria; quia causa illa determinata est ad illam effectum producendum, nec potest illo non producere alios omnibus impedimentis, & potius omnibus requisitis ad agendum; & haec quidem sunt causa, & radices proximæ contingence in rebus tam positive, quam privativa.

134 Quod ad 2. quæstum quid sit Contingentia, velesse continent, communiter. Contingens accipitur pro illo, quod potest esse, & non esse, sicut est contra necessarium sicut illud, quod non est nisi per se, sed ad maiorem rei explicationem, & non sequitur contingens in vocabulo contingentes, & necessitatis, distinguendu[m] est de duplicitate contingentes, sicut & necessitatis, alia namque est contingentes, & necessitatis in essendo, alia in causando, primo modo sunt passiones, vel modi convidientes ens in communione ad Deum & creaturam, & quidem necessitas est modus proprius divinae entitatis, quae ratione talis modi est necessaria exsistit in rerum natura, ut nequeat non existere, & id est exigentia ponitur esse predicatione Dei quidditatrum; contingentes & contra res, haec tamen omnes necessarii agentes, & nulla contingenter, & libere, ergo libertas divina voluntatis est primaria, & originaria causa contingentes in rebus. Recentiores quæmpures, ut Suarez tom. I. Metaphys. disputatione vigefuanorum, & fideione tertia, Molina. 1. parte quæmpure decimaquarta, articulo decimoctavo, disputatione undecima, & duodecima nedum h[ab]et. Scoticum impugnatur assertum, quod si Deus necessario ageret ad extra, non daretur contingentes in rebus, sed omnia necessarii evenirent, sed ultiros duas insinuat[ur] Scoti rationes redargunt, tamquam una sit alterius destrutiva, una namque probat d[omi]ni hypothesis nullam actionem à causa secundum futuram, quia sola causa prima totum ageret; altera vero probat omnes causas secundas fore acturas necessario, & naturaliter, unde illa ratio supponit acturas causarum secundarum permanentes, quod supponit per alteram rationem directe destruitur, atque ita una ratio aliam destruit.

Ad connexionem illarum duarum rationum, & veritatem illius asserti, quod si Deus ageret necessario ad extra, nulla daretur in rebus contingentes, ac proinde quod primigenia contingentes radix in rebus sit libertas divina voluntatis, ex instituto ostendimus disp.

8. Phys. quæst. 1. art. 2. & disp. 7. de Anim. quæst. 3. art. 1. & rursus breviter etiam ostendit potest, nam contingenta positiva quia reperitur modo in effectibus liberis humanæ voluntatis, quamvis dependeat ex intrinsecis indifferentiæ voluntatis nostræ ad agendum, vel non agendum, ad scilicet sagendum, certissimum tamen est, potissimum originem ducere ex concursu indifferentiæ, & destruibilis à Deo factem per annihilationem, ita videtur etiam teneri Cajet. i. p. loc. cit. ubi benigno interpretatur D. Thom. quod negaverit tantum in illis substantiis potentiam ad non esse physical, quia reperitur in substantiis materialibus, non autem Logican, immo ad illam potentiam Logican ad non esse in omni creature, licet a nobis per negationem explicetur, esse potentiam realem; idem tenent pasch Scotistar[um] nostri, ut Vulpes disp. 8. de Angelis art. 10. ubi num. 3. inquit Angelos esse ex se simpliciter annihilabilis tam obiective ex extrinsecis potentia Dei, quam formaler ex intrinsecis potentia passiva, sua essentia finita, immob. 4. adit enim errorne dicere Angelos natura sua indestructibilis. Smitsch. truct. 2. de Deo uno dicit. 3. quæst. numer. 5. inquit hanc esse item de nomine, & modo loquendi, nec in re distinctionem esse posse, sed quamvis & ipse admittat in his substantiis potentiam logican, seu non repugnantiam intrinsecam ad non esse, abfolitam tamen, & simpliciter loquendo ait dici debere substantias naturaliter immortales, & indestructibilis, quia sic pasch lequantur Philosophi, ac Theologi, unde juxta hanc secundum sententiam contingencia in essendo dicit aliquid intrinsecum in rebus, & non merum extrinsecam denominationem, quam latè defendit Aureol. i. d. 8. art. 4.

135 Dicendum est contingente in essendo in rebus creatis non ponere solam denominationem extrinsecam, sed etiam intrinsecam in ipsius quoque substantiis spiritualibus, ita ut ex se intrinsecam, ac formaliter indifferentes sint tan ab esse, quam ad non esse, ita Doctor i. d. 3. quæst. 5. ab initio, & 2. d. 1. quæst. 2. in principio, ubi qualibet creaturam de se habere esse, nec non esse, sed ad utrumque esse formaliter indifferentes, immo quantum est de se, prius habere non esse, quam esse, quia non haberet esse, si non esset illi ab extrinsecis agentibus collatum; Probatur, quia contingente rerum in essendo, ut hic de illa loquimur, est dividitur voluntatem, ut libere agit ad extra; nota tamen, quod quamvis vel Doctor primam & precipuam radicem contingente actionem humanae esse libertatem divina voluntatis, quia non sibi libere preparat concursum indifferentes, non tamen ait esse totalem, & præciam, ut ei recentiores impingunt, immo cum hoc vult etiam contingente actionem nostrorum pendere a voluntate nostra, ut ex pluribus locis Doctoris ostendit. 7. cit. de Anim. quæst. 3. art. 1. numer. 3. argumenta autem quæ contra hoc fieri solent ab Adversariis, referuntur pariter, & solvantur loc. cit. Nota inquit, quod cum ait Doctor libertatem divina voluntatis, ut agit ad extra, esse radicem contingente in rebus, non loquitur de contingente in essendo, hec enim unicæ pender ex natura ipsi rei, sed de contingente in causa passiva, quatenus nullus est effectus indifferens ad fieri, & non fieri, sed omnino necessario fieri, & evenientem data hypothese, quod Deus necessario ageret ad extra.

135 Quod quartum quæstum, quomodo faciliter conveniat contingente rebus creatis, quod est principale hujus articuli, loquendo de contingente rerum in fieri, quæ nempe convenit effectibus, ut a causa suis procedent contingentia agentibus, communis opinio assertor præter entitatem effectus nihil addere, quam denominationem extrinsecam illius à potentia causa, a qua immediatè, vel mediate in ordine agentium creatorum dependet, que denominatio concipiatur tamquam habitudo quedam ad causam, prout illum effectus producere, vel non producere potest, juxta quam sententiam determinavimus disputat. 7. de Anim. quæst. 4. art. 1. libertatem in actu non addere supra entitatem voluntationis, aliummodo realem intrinsecum, sed denominationem extrinsecam provenientem ex indifference proxima potentia voluntatis: Major est difficultas, quæ & magis ad propositionem pertinet, de contingente rerum in essendo, a convenientia rebus creatis per aliquod intrinsecum, quæ dicuntur possibilis esse, & non esse, & potius ipsa quoque in eis ponit foliam extrinsecam denominationem ab omnipotenti Dei deluptum, quatenus illas potest ponere in esse, & non ponere, conservare, & non conservare, & præcipue difficultas est de substantiis simplicibus, & spiritualibus, quibus non inest potentia physica corruptionis susceptiva, qualsi est materia prima, nulli enim dubium est res compotis ex materia, & forma est ab intrinsecis detectib[us], & corruptib[us], quæ radix originaria corruptionis cum non inveniatur in spiritualibus substantiis, ideo Philo. præced. articulo ciati illas dicebant esse entia ex se formaliter necessaria, & ex nomine Theologis quæmpures volunt, substantias illas esse ab intrinsecis, & ex natura sua indestructibilis, volumine deficere posse per ordinem ad potentiam Dei, a qua possunt produci, vel non produci, conservari, & non conservari, unde ajude deficere posse non per potentiam aliquam intrinsecam, quæ sit in ipsis, ut et de rebus materia, & forma confituntur, sed per potentiam, quæ sit in alio, quare concludunt, contingentes in his creaturis materia, carentibus, ut sunt Angeli, & anima rationalis, ponere foliam extrinsecam denominationem; ita significavit D. Thom. 1. part. quæst. 9. art. 2. ubi ait, substantias spirituales substantiales non esse mutabiles per potentiam, quæ sit in ipsis sed quæ in Deo

Respondent Thomistæ negando paritatem in his omnibus rationibus auctorū, quia bene datur in rebus intrinsecam, & naturalis potentia passiva ad esse, non tamem ad non esse, & ideo nequeant dici annihilabilis per potentiam eius intrinsecam ad non esse, sed tantum per potentiam extrinsecam Dei. Accedit, inquit Suarez, quod effectus, antequam producatur, indifferenter datur ad esse, & non esse, tamem postquam producatur, est amplius est sub ista indifference, cum sit jam ad existere determinata. Contraria, quæ haec responsio infringit in compostis materialibus, in quibus coguntur Adversarii concedere potentiam intrinsecam ad non esse, nempe materialia primaria, quæ est radix intrinsecæ corruptionis, si ergo in rebus materialibus absque ulla absurditate concedatur potentia intrinsecæ realis, & physica ad non esse, nullum queque erit inconveniens admittere in rebus immaterialibus proportioniter loquendo ponentiam aliquam logicam, vel metaphysicam ad non esse; Deinde falsum est, quod addebat Suarez, rem postquam est producita, non esse amplius indifferenter ad esse, & non esse, quamvis enim extrinsecè retinet indifferenter ad utramque, adhuc tamen intrinsecè retinet indifferenter ad utramque, que, sicut voluntas nostra ex quia intrinsecam haberet indifference, actum ad agere, & non agere, quando potest agere, licet extrinsecè ad actionem determinata dicatur, non ob id dicitur amissio suam intrinsecam indifference, quam ante habebat ad agere, & non agere, sed postum dimittit dicitur carentiam actionis, ubi quia præsumt ergo proportionaliter in proposito loquendum est de indifference, quam habet res creata, ut exigit vel non

non existat, quod cum est sub actuali existentia, solum extrinsecum ad ipsam determinata dicatur, intrinsecum vero fuit adhuc retingentia indifferentiam utrumque, & ratio est, quia eius contingencia in tali indifferentia consistit; certum autem est, rem, polliquum produta est, adhuc contingentem esse, non enim per productionem facta est necessaria. Tum quia idem argumentum quoque fieri potest contra Suar. explicantem contingentiam substantiarum immaterialium per meram denominationem extrinsecam in ordine ad divinam omnipotentiam, quia postquam sunt productae, dicimus, non amplius esse sub indifference etiam per denominationem extrinsecam explicata, quia divina omnipotencia est jam ad alteram partem determinata, atque ideo res creata post eius productionem non amplius contingens dici potest. Tandem farentur omnes potentiam logicam ad esse flare cum ipso actu, & ita nos documentum supradictum. ex Scoto 9. Metaphys. quest. 2. nam ab actu ad potentiam logicam tenet consequentiam, inquit Doctor, fallitur igitur est, quod aut Suarez, postquam res est producta, non amplius esse in potentia ad existere, hoc enim intelligi debet de potentia objectiva, quia re vera tollitur per actum effendi, non autem de potentia logica.

137. Præterea ad idem principalius arguit Aureol. loc. cit. quod impossibile est in se, nulli potentiae possibilis est, alioquin impossibile fieri possibile, sed si substantia abstracta non sunt possibilis in se, tunc impossibile non esse in se, aquipollent enim non possibilis non, & impossibile non, ergo substantia abstracta per nullam potentiam erunt possibilis non esse, & per consequentem annihilari non poterunt, quod repugnat fidei veritati. Deinde, quod inest alii ex conditione sua natura, inest sibi absolute, & non tantum per comparationem ad aliquos agentes, sed August. dictum de fide ad Petrum cap. 10. quod natura Dei factas ad defecutionem dicitur originis, & in lib. de vera Religione ait, quod ergatur mutabilis sunt, & defectibiles, quia non sumunt sunt, sed inferiores eis, & quod creantur, & Damascen. lib. 2. Ord. Fid. cap. 6. dicit, quod omne quod incipit, finitur secundum naturam, ergo absolute, & secundum se substantia abstracta sunt defectibiles, & possibilis non esse. Demum aut substantia abstracta a Deo manutentur, quia defectibiles in se, aut quia non sunt defectibiles in se, non potest dici secundum, quod enim defectibiles in se non, non indiget manutentur, cum possit permanere, per se, ergo necesse est, quod detur primum, quod scilicet sunt defectibiles in se, & per consequentem possibilis non esse, ergo impossibile est possibilis non esse, quod substantia separata sunt necessaria, aut immutabiles in se substantia, quantum est ex se, & quod sunt locum annihilabiles per potentiam Dei extrinsecam, nisi enim habeat essentia natura eorum extrinsecam Deus ipsa annihilare non posset, ut inquit Commun. 1. de Cocco com. 124. omne impossibile in se, est etiam impossibile secundum quolibet extrinsecum.

Quavis autem substantia immaterialis sine modo praedeclarata ex se, & intrinsecum defectibiles, adhuc tamen recipiendo conditionem sui statutus sunt dicti substantiae incorruptibles, & indefectibiles, non solum quia carere intrinsecum, & posse physico corruptionis principio, sed etiam communiter explicari, sed etiam quia ea conditio sui statutus, ut cum solo concursum generali Dei poscente in aeternum durare, nam inter entia creata quedam sunt talis conditionis, ut cum solo concursum generali Dei non sunt in perpetuum duratura: ut homo v.g. semel producatur sine speciali miraculo in aeternum perpetuare non potest, quodam tamen sunt in potentia obedientialiter ad illam, unde cum lapis contra suam inclinationem fertur surlim per relendum vacuum, motus non est violentus, sed naturalissimum saltum respectu naturae universalis ex gentis vacuum repleri. Sed hanc doctrinam jam in Physicis reprobavimus, ubi dictum est disputatio sexta, numer. 14. potentiam obediencialiter non tollere violentiam a rebus, & disputatio duodecima numer. 16. motum aquae, vel lapidis sursum ad relendum vacuum respectu corporis particularis esse taliter violentum, & nullo modo naturale ex Arist. 4. Cols. 39. & Scoto 3. distinc. 27. q. 6. rationes, & 4. distinc. 49. quest. 13. H. quod dicatur esse naturalem respectu naturae universalis, ut insit Vulpes, ut id concedimus, sed argumentum non solvit, cum procedat de violentia ut opponitur inclinatione naturae particularis, non autem universalis. Itaque ad argumentum concedendum annihilationem fore utique violentiam librantis separatis, immo potiori jure, quam rebus materialibus sit violentia corruptionis, quia non solum violenter deflentur et generali ratione, quia unumquodque ens appetit, ieiunum, sed etiam ex peculiaritate ratione sua conditionis, que talis est, ut cum solo concursum generali Dei perennaret, quod substantia immaterialis conservare non potest, ex hoc autem non sequitur, quia non habeant intrinsecam non repugnantem non esse, sed tantum quod non habent ad hoc naturalem inclinationem, haec enim sola excludit per violentiam, non autem illa, sicut ex hoc quod aqua violenter recipit calorem, per talem violentiam excluditur ab aqua naturalis propensity ad calorem recipiendum, non autem capacitas, & simplex non repugnativa.

138. In oppositum arguit Molin. loc. cit. in substantiis spiritualibus non datur aliud, quod esse possit cum privatione aliquius esse carundem, ergo non sunt intrinsecum defectibiles, & mutabiles. Confirm. quia Angelii nequeunt definire nisi per annihilationem, cum sint substantiae omnino simplices, sed quod realiter tantum definire potest, dicitur possit non esse tantum per potentiam in alio scilicet in Deo, quatenus omnia in nihilum redigere potest suspendingo suum concursum conservatory, ergo &c. Resp. ad 1. per illud probari tantum, quod substantia spiritualis non sunt defectibiles per corruptionem, quo pacto definitur substantia materialis per resolutionem in materiam primam, substantia ve-

rò spirituales sicut totaliter incipiunt per creationem, ita totaliter quoque est contra definiere possunt per annihilationem. Ad Conf. præcisè incipere per potentiam activam, quia est in alio, sed etiam per aliquam potentiam passivam in ipso, non quidem physicam, & omnino realem, sed logicam, & Metaphysicam, quia Deus non creat, nisi quod est ex se fideliter, & logicè possibile; ita quod definit per annihilationem, non debet dici definiere per potentiam præcisè, quia est in alio, sed etiam per aliquam potentiam logicam, seu non repugnantiam ad non esse, quae sit in scilicet, quia non annihiliat nisi in, quod ex le annihilabile est, cuius non repugnatur.

Secundo arguit Suarez cum aliis Thomistis, nulla potentia, nullus inclinatio naturalis est direxile ad non esse, sed tantum ad esse; ergo substantiae simplices non sunt defectibiles intrinsecum per potentiam existentem in ipsi. Conf. quia annihilation est illis substantiis violenta, ergo nullam habent potentiam intrinsecam ad non esse, & sic sunt defectibiles tantum per potentiam existentem in alio. Resp. immixto quodam ex nostris hoc argumento teneri, in eius solutione ambigere, cum idem argumentum fieri etiam posit in definitione rerum materialium, cuius tamen in ipsa re principium a signanti intrinsecum scilicet materiam primam, quomodo id appetitum repugnat, sive non, quo sensu appetitum ei, quod per naturae conditionem est, & hoc secundo modo duximus corripionem dicitur naturale respectu rerum naturalium, non quia propriæ res naturales in eam propendeant, sicut potius esse appetunt, sed quia corruptio sequitur naturaliter conditionem status earum, cum sint compotitas ex materia, quae est radii corruptionis. Immò magis utetur argumentum de definitione rerum materialium per corruptionem, cuius datus intrinsecum principium possit in ipsa re, quam de definitione substantiarum immaterialium, quae sit per annihilationem, ad quam non dicimus in ipsa re dari potentiam aliquam, vel inclinationem naturalem, sed solum intrinsecam non repugnantiam, quatenus illis ab intrinsecu sequit non repugnat esse, ita neque repugnat non esse; sed ex limitacione, & finitate sua natura, ad utrumque sunt indifferentes, magnam autem discrimen est inter inclinationem naturalem ad aliquam, & non repugnantiam ad illud, itaque ad argumentum dici potest non posse ponere in substantia spirituali aliquam potentiam realem, & inclinationem naturalem ad non esse, sed solum non repugnantiam, atque ita habebit naturalem inclinationem ad esse, & solum non repugniam ad non esse,

139. Ad Conf. responderet Vulpes loc. cit. respectu omnipotentie Dei nullum predicatum possibile inesse creaturam, violentia cum in potentia obediencialiter ad illam, unde cum lapis contra suam inclinationem fertur surlim per relendum vacuum, motus non est violentus, sed naturalissimum saltum respectu naturae universalis ex gentis vacuum repleri. Sed hanc doctrinam jam in Physicis reprobavimus, ubi dictum est disputatio sexta, numer. 14. potentiam obediencialiter non tollere violentiam a rebus, & disputatio duodecima numer. 16. motum aquae, vel lapidis sursum ad relendum vacuum respectu corporis particularis esse taliter violentum, & nullo modo naturale ex Arist. 4. Cols. 39. & Scoto 3. distinc. 27. q. 6. rationes, & 4. distinc. 49. quest. 13. H. quod dicatur esse naturalem respectu naturae universalis, ut insit Vulpes, ut id concedimus, sed argumentum non solvit, cum procedat de violentia ut opponitur inclinatione naturae particularis, non autem universalis. Itaque ad argumentum concedendum annihilationem fore utique violentiam librantis separatis, immo potiori jure, quam rebus materialibus sit violentia corruptionis, quia non solum violenter deflentur et generali ratione, quia unumquodque ens appetit, ieiunum, sed etiam ex peculiaritate ratione sua conditionis, que talis est, ut cum solo concursum generali Dei perennaret, quod substantia immaterialis conservare non potest, ex hoc autem non sequitur, quia non habeant intrinsecam non repugnantem non esse, sed tantum quod non habent ad hoc naturalem inclinationem, haec enim sola excludit per violentiam, non autem illa, sicut ex hoc quod aqua violenter recipit calorem, per talem violentiam excluditur ab aqua naturalis propensity ad calorem recipiendum, non autem capacitas, & simplex non repugnativa.

Tertio arguit Suarez. Angelus non potest definire per veniam actionem, sed per solum illius negationem, ergo non est suptuta natura defectibilis per potentiam sibi intrinsecam, quia omne possibile recipit posse aliquam potentiam, defectibilis est contrario. Conf. quia defectibilis Angelii provenient tantum ex potentia, & libertate Dei, unde si Deus necessario ageret ad non posse angelos suo esse private, ergo non per potentiam realem intrinsecam Angelus dicitur defectibilis, sed per extrinsecam tantum Dei potentiam. Respondeo haec argumenta, si valent, pariter probare de rebus materialibus, quod non sunt defectibiles, & destruibilis per potentiam aliquam passivam

passivam intrinsecam, sed tantum per extrinsecam activam, nam nequit res ipsa materialis definire possunt per veram actionem, nam ut dictum est disp. 5. de gen. & corrup. nu. 39. corruptio in ratione destructionis non est peculiaris actio diffusa a generatione, que sit per se destruiva rei, & si Deus ageret necessario ad extra, nedum substantias immateriales, sed materialis quoque necessario ad extra producent, & conservarent nec posset illas esse private. Ad argumentum itaque neganda est consequentia, ex illo enim antecedente sequitur, quod sit possibilis de fe, indifferens ad esse, & non esse recipit potentiam activam indifferenter ad actionem, & actionis suspendendum. Ad Conf. negatur alium, ad eius probationem dicendum, quod sicut ex illa hypothese etiam substantia materialis necessario fieri, & exillerent necessitate perita a causa extrinsecam producent, sed intrinseci retinerent adhuc suam defectibilitatem & corruptibilitatem, quatenus ex materia confluent, in qua talis defectibilitas fundatur, ita quoque substantias immateriales solum extrinseci essent necessariae, & indecibilis, ac in fine adhuc forent contingentes, & defectibiles, ea ratione, quia entia finita, & limitata in sua limitatione, & finitate radicant potentiam logica, sive non repugniant ad non esse quam haberet quilibet ens creatum, & per quam constitutur forma littera in ente contingens, ut distinguatur ab ente necessario.

QUESTIO VII.

De Eod. & Diverso.

Quid, & quorū sunt identitas, & distinctio.

140. **H**ec erat alia, & præcipua passio complexa, seu disiuncta hanc erat de qua nunquam agendum est, ponitur autem paxio adiqua entis, non secundum se, & solitariae sumptus, sed copiarum alteri ex 10. Met. tex. 10. ubi idem, & diversum opponi inmediatum est non quidem contradicitor, ut notavit Zerbini 10. Met. 5. qui sic convenire tam est, quam non est; & tamen non est nisi dicitur idem, nec diversum, sed contrarie, id est invenitur tantum haec oppositio, ubi estens, nam omne ens alteri comparatur, aut idem, aut diversum ex Arist. cit. Tum quia oppositio quae est in idem, & diversum sequitur oppositionem, quae est internum, & multa, quia identitas fundatur super unitatem, & distinctio, supra pluralitatem 5. Met. cap. 15. ut oppositio, quae est internum, & multa, adequarent enti, & non convenient non entibus, ut ait Arist. 10. Met. 9. Tum etiam quia quando membrum disiunctum sunt immediata opposita circa aliquod subiectum, necessario convenient, & adiquat illi subiectum idem enim numerus est per se, vel impar, sicut hæc membrorum numerus sunt inmediate opposita, sed id est, & diversitas sunt inmedia opposita respectu entis nam omne ens alteri comparatur vel est idem cum ipso, vel diversum ab eo, ergo necessario, & adiquat enti convenient, sed non convenient simul, quia sunt opposita, erga subdisiunctione Tractavimus autem de identitatibus, & distinctionibus disp. 1. Log. q. 5. art. 2. quantum opus erat tyronibus nocere genera identitatis, & distinctionis, & per distinctionibus, & numeris identitatem invenimus, & manifeste innuit ab Arist. 5. Metaphys. tex. 20. ubi numerus identitatem inter relationes primi modi, quæ in unitate fundantur, dicens eadem dici, quorum substantia est una, nam sicut limitata est convenientia in qualitate, ita identitas est convenientia in substantia; Probat, quia aut unum dicitur idem cum alio, ut in uno aliquo communiter predicato convenient, aut quia est idem sibi iphi, si prius jam palam confit, talen identitatem esse relationem, quia nequit concipi sine habitu ad aliud, si secundum, adhuc talis identitas nequit concepi, & explicari, nisi concepto relativum, nam in ea idem est utitur uno, tamquam pluribus, ut docet Arist. 5. Met. 16. cum ait, quare patet, quod identitas est quodcumque essentia est, aut pluribus, aut cum ut pluribus utitur, ut puta cum dictum ipsum sibi ipsum est, ut duobus enim ipso utitur, ecce quoniam ad identitatem quoque illam, quam dicebant abolutam, requirunt pluralitas extremonum, quae in unum esse coagunt, cum inquit, ut aliquid intelligatur sibi iphi idem, debet veluti in geminatis. Preterea identitas ex ieiunis plura cogit in unu esse relativa, vel formaliter vel ratione, ergo ex sua ratione formaliter, debet inter plura velari in unum esse coadunata vel relativa, vel formala, vel rationis, & id est formaliter relativa, non aboluta; Ex quibus patet identitatem esse formaliter relationem contra secundum opinionem, & non esse formaliter unitatem contra primam, quia unitas est quid absolutum, & ad secundum dicuntur, quia unitas est in aliis, & similitudine ad distinctionem, & rationis. Attamen quia hic agitur de identitate, & distinctione, ut sunt passiones entis, & consequenter, ut reales sunt, opus est investigare utriusque formaliter, quae potest applicari potest ad identitatem, & distinctionem rationis, sicut a tota generis entitatis rationis explicari solet per analogiam, & proportionem ad eam reale, cuius instar concipiatur. Rursum tractavimus de ipsi non in impressa significacione sumptus, quo patet dicuntur fundari tantum in substantia, sed in ampliori significacione sumendo substantiam pro effientia, quo patet per omnia predicationem, & similitudinem, & sunt passiones entis trascendentia, ut diximus supra disp. 4. n. 32. & notat Doct. 1. d. 19. q. 1. & Ant. And. 5. q. 14. in fol. ad 4. prius ergo formaliter Identitas vegetabilis, & substantia, sicut similitudo est convenientia in qualitate, & convenientia in quantitate, sed illa convenientia formaliter relationes primi modi relativorum, ergo ex ipsa identitas.

Tom.

141. Quod identitas aliqui videtur eam constitutre in negativo, ac ita praefatum sentire videtur Mauritius nostri in epitom. loc. Logica quantum ad Identitatem, & Distinctionem loc. 1. Metaphys. 5. Met. 1. ubi docet identitatem esse relationem, quia non potest concipi, nisi habitat ad aliud, & quia denominat utrumque extremonem eodem modo subdit esse relationem & quiparantia, & manifeste innuit ab Arist. 5. Metaphys. tex. 20. ubi numerus identitatem inter relationes primi modi, quæ in unitate fundantur, dicens eadem dici, quorum substantia est una, nam sicut limitata est convenientia in qualitate, ita identitas est convenientia in substantia; Probat, quia aut unum dicitur idem cum alio, ut in uno aliquo communiter predicato convenient, aut quia est idem sibi iphi, si prius jam palam confit, talen identitatem esse relationem, quia nequit concipi sine habitu ad aliud, si secundum, adhuc talis identitas nequit concepi, & explicari, nisi concepto relativum, nam in ea idem est utitur uno, tamquam pluribus, ut docet Arist. 5. Met. 16. cum ait, quare patet, quod identitas est quodcumque essentia est, aut pluribus, aut cum ut pluribus utitur, ut puta cum dictum ipsum sibi ipsum est, ut duobus enim ipso utitur, ecce quoniam ad identitatem quoque illam, quam dicebant abolutam, requirunt pluralitas extremonum, quae in unum esse coagunt, cum inquit, ut aliquid intelligatur sibi iphi idem, debet veluti in geminatis. Preterea identitas ex ieiunis plura cogit in unu esse relativa, vel formaliter vel ratione, ergo ex sua ratione formaliter, debet inter plura velari in unum esse coadunata vel relativa, vel formala, vel rationis, & id est formaliter relativa, non aboluta; Ex quibus patet identitatem esse formaliter relationem contra secundum opinionem, & non esse formaliter unitatem contra primam, quia unitas est quid absolutum, & ad secundum dicuntur, quia unitas est in aliis, & similitudine ad distinctionem, & rationis. Attamen quia hic agitur de identitate, & distinctione, ut sunt passiones entis, & consequenter, ut reales sunt, opus est investigare utriusque formaliter, quae potest applicari potest ad identitatem, & distinctionem rationis, sicut a tota generis entitatis rationis explicari solet per analogiam, & proportionem ad eam reale, cuius instar concipiatur. Rursum tractavimus de ipsi non in impressa significacione sumptus, quo patet dicuntur fundari tantum in substantia, sed in ampliori significacione sumendo substantiam pro effientia, quo patet per omnia predicationem, & similitudinem, & sunt passiones entis trascendentia, ut diximus supra disp. 4. n. 32. & notat Doct. 1. d. 19. q. 1. & Ant. And. 5. q. 14. in fol. ad 4. prius ergo formaliter Identitas vegetabilis, & substantia, sicut similitudo est convenientia in qualitate, & convenientia in quantitate, sed illa convenientia formaliter relationes primi modi relativorum, ergo ex ipsa identitas.